Eerste Kamer der Staten-Generaal **I**

Vergaderjaar 2025-2026

37 020 Nota over de toestand van ’s Rijks Financiën

36 889 Wijziging van de Archiefwet 1995 ter verruiming van de mogelijkheden om archiefbescheiden die in een archiefbewaarplaats berusten en die persoonsgegevens bevatten, ter raadpleging en gebruik beschikbaar te stellen

N[1] BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 oktober 2026

Op 6 oktober vonden de Algemene Politieke Beschouwingen plaats in de Eerste Kamer. Tijdens dit debat zijn er vragen gesteld over het Nationaal Archief. De Minister-President heeft in zijn antwoord verwezen naar de brief die ik hierover aan de Tweede Kamer heb toegezegd en inmiddels heb verstuurd. Hierbij doe ik U daarom een afschrift van deze brief toekomen.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Rianne Letschert

[1] De letter N heeft alleen betrekking op 37 020.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 oktober 2026

Aanleiding

Overheidsinformatie moet duurzaam toegankelijk zijn. Vandaag de dag, maar ook in de verre toekomst, is het van groot belang dat het handelen van de overheid controleerbaar en transparant is. Het Nationaal Archief heeft hierin een belangrijke taak, en staat tegelijk ook voor grote uitdagingen. De transformatie van analoge naar digitale informatie en de toename van complexe en digitale rijksarchieven maken dat het Nationaal Archief mee moet veranderen.

In het debat over de aanpassing van de Archiefwet 1995 op 10 september jl. heb ik de toezegging[2] gedaan uw Kamer voor het Wetgevingsoverleg Cultuur te informeren over de werkwijze ten aanzien van het opnemen van particuliere archieven van het Nationaal Archief. Met deze brief geef ik daar invulling aan en ga ik in op de opvolging van de motie[3] van kamerlid Mohandis om de algemene rijksarchivaris[4] te vragen in afstemming met het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) en de Raad voor Cultuur (RvC) een advies op te stellen hoe om te gaan met particuliere archieven en publiekstaken.

Klaar voor de toekomst

De overheid creëert tegenwoordig voornamelijk digitale informatie, in uiteenlopende vormen: van tekstbestanden en e-mails tot chatberichten, datasets en websites. Beheer en duurzame toegankelijkheid van deze digitale informatie gaat veel verder dan enkel het digitaliseren van analoog materiaal en vereist dat het Nationaal Archief hierin investeert. Om de missie “het NA dient ieders recht op informatie” waar te maken, zijn deze investeringen dan ook gericht op publieke dienstverlening zodat duurzame toegankelijkheid kan worden gegarandeerd voor burgers, politici, wetenschappers, journalisten en anderen.

Visie Nationaal Archief

De afgelopen tijd heeft het Nationaal Archief gewerkt aan een nieuwe visie die moet borgen dat burgers niet alleen nu, maar ook in de toekomst toegang hebben tot overheidsinformatie. Dat dit belang breed gedragen wordt blijkt uit de (kritische) reacties op de voornemens van het Nationaal Archief. Juist om de toegang tot duurzame toegankelijke overheidsinformatie te blijven borgen, wordt de invulling van verschillende taken heroverwogen. Dit licht ik hieronder verder toe.

In de afgelopen periode heeft het Nationaal Archief bij partnerorganisaties in het archievenveld, samenwerkingspartners in de culturele sector en overheidsdiensten waardevolle input opgehaald en deze verwerkt in de visie. Dat het Nationaal Archief hecht aan het meenemen van deze perspectieven, merk ik zowel in de gesprekken die ik met hen voer als in de visie zelf. De visie, die het Nationaal Archief op 15 oktober publiceert, vraagt nog om verdere uitwerking in de praktijk. Het Nationaal Archief blijft hierover in gesprek met de betrokken partijen.

Publiekstaken

Het beeld dat het Nationaal Archief stopt met publiekstaken, wil ik corrigeren.
Er wordt juist ingezet op het toegankelijk maken en houden van het archief voor het publiek, ook voor de digitaal gevormde overheidsinformatie. De basis verandert niet: burgers kunnen op de studiezaal terecht om onderzoek te doen. Het Nationaal Archief richt zich daarbij op de primaire taak om archieven duurzaam te beheren en toegang te bieden tot de archieven. Voorlichting over het beheer en gebruik van archieven hoort daarbij. Om burgers, onderzoekers en journalisten zo goed mogelijk te begeleiden en faciliteren zet het Nationaal Archief bijvoorbeeld in op het ontwikkelen van hulpmiddelen waarmee mensen de weg door het archief nog beter weten te vinden.

Het Nationaal Archief vindt het belangrijk dat haar collectie door een breed publiek gebruikt wordt. Juist ook door groepen die het archief niet zo snel weten te vinden. Daarom zoekt het Nationaal

[2] Kamerstukken II, 2026/27, 36889.
[3] Kamerstukken II, 2026/27, 36889-14.
[4] Vanaf de inwerkingtreding van de Archiefwet 2026 op 1 januari 2027 wordt er niet meer gesproken van ‘algemene rijksarchivaris’ maar van ‘rijkarchivaris’.

Archief naar nieuwe manieren van samenwerking met partijen die de collectie duiden en toegankelijk maken voor een breed publiek. Het Nationaal Archief zet in op de samenwerking met musea en maatschappelijke organisaties die de collecties benutten en deze voorzien van cultuurhistorische duiding. Het Nationaal Archief zet in op collectiemakelaars die de collectie van het Nationaal Archief onder de aandacht brengen van anderen, zoals onderzoekers, musea, kunstenaars, en zo de collectie verbinden met nieuwe ideeën en initiatieven. Zo wordt de kracht en expertise van het Nationaal Archief en van anderen benut. De invulling van deze taak verschuift daarmee van het zelf ontwikkelen en maken van producten en diensten zoals tentoonstellingen en educatieprogramma's naar het verbinden van de collecties van het Nationaal Archief met andere (erfgoed)organisaties voor wie educatie en het maken van tentoonstellingen tot hun kerntaak behoren.

Particuliere archieven
Ik erken de belangrijke bijdrage die particuliere archieven leveren aan ons maatschappelijk- en cultureel erfgoed en collectief geheugen. Archieven van personen en maatschappelijke organisaties werpen hun eigen licht op ontwikkelingen in de maatschappij. In deze archieven kan worden teruggevonden wat maatschappelijke groepen en organisaties vonden, hoe zij handelden – en wat zij dachten van de keuzes en het handelen van de overheid. De Archiefwet 2026 laat ruimte voor de opname van particuliere archieven, maar verplicht dit niet. Omdat er scherpe keuzes gemaakt moeten worden hanteert het Nationaal Archief al enige tijd een opnamestop. Er zijn verschillende partijen die een aandeel hebben in het behoud van particuliere archieven. Vanwege het belang van particuliere archieven onderschrijf ik de motie-Mohandis over hoe om te gaan met particuliere archieven en publiekstaken: gezien de grote omvang van overheidsarchieven én particuliere archieven is het van belang dat de archiefsector adequate handvatten formuleert om te kunnen bepalen welke particuliere archieven in de toekomst bewaard zouden kunnen worden. Volgend op de motie zal ik het ACOI, de RvC en de algemene rijksarchivaris vragen adviezen op stellen over hoe hiermee om te gaan. Deze werkwijze zorgt ervoor dat meerdere perspectieven over particuliere archieven worden meegenomen. Tot die tijd continueert het Nationaal Archief het huidige beleid.

Opvolging motie-Mohandis
Op 22 september heeft uw Kamer de motie van het lid-Mohandis aangenomen waarin uw Kamer de regering verzoekt om de algemene rijksarchivaris te vragen in afstemming met het ACOI en de RvC, een advies op te stellen hoe om te gaan met particuliere archieven en publiekstaken. Ik werk momenteel een adviesvraag uit aan deze drie partijen. Na ontvangst van deze adviezen informeer ik uw Kamer over de opvolging van de gedane aanbevelingen. Tot die tijd neem ik hierin vanzelfsprekend geen onomkeerbare stappen.

Ik hoop u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Rianne Letschert